

JOANNA POCZOBUT*

**FUNDUSZE STRUKTURALNE W RAMACH ZPORR
W REWITALIZACJI ŚREDNICH MIAST
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO**

**STRUCTURAL FUNDS WITHIN THE IROP
IN REVITALISATION OF MEDIUM-SIZED TOWNS
IN THE POMERANIA PROVINCE**

Streszczenie

W artykule przedstawiono wykorzystanie środków na rewitalizację w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) na lata 2004–2006 w województwie pomorskim w grupie miast średnich (20–50 tys. mieszkańców).

Słowa kluczowe: rewitalizacja, średnie miasta, ZPORR, województwo pomorskie

Abstract

The article presents the use of funds for revitalisation within the Integrated Regional Operational Programme (En. IROP/ pl. ZPORR) for the years 2004–2006 in the Pomerania Province, for the group of medium-sized towns (20–50 thousand inhabitants).

Keywords: revitalisation, medium-sized towns, IROP, the Pomerania Province

* Dr inż. arch. Joanna Poczobut, Katedra Projektowania Środowiskowego, Wydział Architektury, Politechnika Gdańska.

Nowe możliwości dofinansowania rozwoju regionów, jakie pojawiły się po akcesji Polski do UE, rozbudziły nadzieje samorządów. Wiele z nich wiązano ze Zintegrowanym Programem Operacyjnym Rozwoju Regionalnego (ZPORR), który przewidziany był na lata 2004–2006. W jego skład weszły różne działania, m.in. rewitalizacja. Przyjrzyjmy się zatem, w jakim stopniu średnie miasta województwa pomorskiego, liczące 20–50 tys. mieszkańców, wykorzystały te środki na odnowę przestrzenną.

W Polsce ze 178 projektów rewitalizacyjnych ZPORR 2004–2006 aż 113 zostało podjętych na obszarach miast (pozostałe dotyczyły terenów 9 gmin wiejskich) [1]. Spośród wszystkich takich projektów 41 dotyczyło miast o liczbie mieszkańców w przedziale 20–100 tys., co stanowiło 36,3%. Dla porównania: najwięcej, bo 48 projektów, realizowano w miasteczkach o liczbie mieszkańców do 20 tys. (42,5%), a 24 projekty – w miastach o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys. (21,2%). Udział Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w grupie miast o 20–100 tys. mieszkańców wynosił 36,99% całkowitego dofinansowania wszystkich miast, co dawało sumę 131 565 617,60 zł. Dofinansowanie z EFRR było tutaj największe i wynosiło 59,77% (średnia wielkość dofinansowania dla wszystkich miast równa była 58,10%).

W ZPORR rewitalizację bezpośrednio przewidziano w Poddziałaniu 3.3.1. „Rewitalizacja obszarów miejskich” (z Priorytetu 3. „Rozwój lokalny”, Działania 3.3. „Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne”). Według uzyskanych danych w całej Polsce z tego Poddziałania dofinansowano 76 projektów, w tym 2 (!) z województwa pomorskiego. Jednym z nich był Gdańsk, zaś drugim miasto średniej wielkości – Chojnice.

Tabela 1

Zestawienie projektów rewitalizacyjnych z Poddziałania 3.3.1. ZPORR dla miast Polski i województwa pomorskiego [2]

	Projekty rewitalizacji Starego Miasta	Rewitalizacja Śródmieścia	Remonty, modernizacje, adaptacje	Kompleksy edukacyjne, kulturalne, teatry, kina, szkoły	Modernizacja przestrzeni publicznej (rynek, place, ulice)	Inne	Suma projektów (Poddziałanie 3.3.1)
Wszystkie województwa Polski	10	5	17	8	21	15	76
Województwo pomorskie	–	–	–	1 (Gdańsk)	–	1 (Chojnice)	2

Na obszarze województwa pomorskiego znajdują się 42 miasta. Wśród nich jest 28 miast małych o liczbie mieszkańców do 20 tys., 10 średnich o liczbie 20–50 tys. mieszkańców i 4 duże – powyżej 50 tys. mieszkańców. Miastami średniej wielkości są: Kościerzyna (23 016 mieszkańców), Pruszcz Gdański (23 986), Lębork (35 069), Kwidzyn (37 814), Malbork (38 478), Chojnice (39 716), Sopot (39 836), Rumia (44 497), Wejherowo (45 170) i Starogard Gdański (48 136) [3].

Projekty dofinansowane ze środków w ramach ZPORR w gminach i powiatach średnich miast województwa pomorskiego w większości (106 projektów) dotyczyły: modernizacji istniejących dróg i budowy nowych, zakładania nowej infrastruktury technicznej (kanalizacji, wodociągów), instalowania systemu informatycznego i telefonicznego, a także zakupu sprzętu medycznego, organizowania i przeprowadzania programów edukacyjnych, stypendiów, szkoleń, kursów, podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz zarządzania zasobami ludzkimi. W tej grupie miast najwięcej projektów dofinansowano z Działania 2.2. „Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne” (aż 52) – najmniej

– po jednym projekcie – dofinansowano z Działania 2.4. „Reorientacja zawodowa osób dotkniętych procesami restrukturyzacyjnymi” – niestety – z 3.3. „Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojkowe”.

Tabela 2

Zestawienie wszystkich projektów dofinansowanych w ramach ZPORR dla gmin i powiatów miast średnich województwa pomorskiego [4]

Numer i nazwa działania ZPORR		Liczba dofinansowanych projektów w gminie i powiecie										Suma projektów
		Kościerzyna	Pruszcz Gdański	Lębork	Kwidzyn	Malbork	Chojnice	Sopot	Rumia	Wejherowo	Starogard Gdański	
1.1.	Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego	1			1		1	1	1	1	2	8
1.2.	Infrastruktura ochrony środowiska	1	1									2
1.3.	Regionalna infrastruktura społeczna		1					1		1	1	4
1.4.	Rozwój turystyki i kultury							1		1		2
1.5.	Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego	1	1	1		1		1		2		7
2.1.	Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie		1	1	6	4	2	3		1	2	20
2.2.	Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne	6	3	6	6	6	6	1	3*	9**	6	52
2.4.	Reorientacja zawodowa osób dotkniętych procesami restrukturyzacyjnymi					1						1
3.1.	Obszary wiejskie		1		1	2	2				1	7
3.2.	Obszary podlegające restrukturyzacji	1				1	1			1		4
3.3.	Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojkowe						1					1
3.4.	Mikroprzedsiębiorstwa	1						1				2
3.5.	Lokalna infrastruktura społeczna		1	1							2	4
Suma projektów		11	9	9	14	15	13	9	4	16**	14	114

* Projekty wspólne z Wejherowem.

** Dodatkowo 3 projekty realizowane wspólnie z Rumią.

Zestawienie projektów bezpośrednio związanych z obiektami budowlanymi, które dofinansowano w ramach ZPORR w miastach średnich województwa pomorskiego [4]

Numer działania ZPORR i jego nazwa		Projekt	Beneficjent	Wartość projektu [PLN]	Wartość dofinansowania [PLN]
1.3.	Regionalna infrastruktura społeczna	Uniwersyteckie Centrum Konferencyjno-Szkoleniowo-Dydaktyczne w Sopocie	Uniwersytet Gdański	11 678 370,03	1 578 370,03
1.4.	Rozwój turystyki i kultury	Budowa Wielofunkcyjnej Hali Sportowo-Widowisko-wej na granicy miast Gdańska i Sopotu – etap I	Gmina Miasta Sopotu	340 961 749,8	32 352 837,7
		Zachowanie i udostępnienie dziedzictwa Pomorza poprzez utworzenie Parku Kulturowego w Wejherowie	Gmina Miasta Wejherowa	1 3098 140,05	9 506 021,86
3.2.	Obszary podlegające restrukturyzacji	Tradycja dla Przyszłości. Centrum kultury kaszubskiej w Kościerzynie – etap II	Gmina Miejska Kościerzyna	2 999 148,53	1 495 104,93
		Restauracja obiektów dziedzictwa kulturowego w Chojnicach – bazylika mniejsza z otoczeniem	Gmina Miejska Chojnice	4 960 708,79	3 663 461,48
3.3.	Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne	Rewitalizacja zdegradowanych obiektów i otoczenia po byłym szpitalu w Chojnicach	Gmina Miejska Chojnice	18 306 746,82	11 631 667,61
3.5.	Lokalna infrastruktura społeczna	Modernizacja przychodni lekarskiej „Medpharma” w Starogardzie Gdańskim	Zakład Opieki Zdrowotnej „Medpharma” SA	1 817 636,74	1 223 814,82
		Budowa Miejskiej Hali Sportowej przy Gimnazjum Nr 2 w Lęborku	Gmina Miejska Lębork	6 113 577,21	4 114 895,22

W grupie średnich miast pomorskich realizowano jedynie 8 projektów, które bezpośrednio dotyczyły obiektów budowlanych. Jak wynika z powyższego zestawienia – niewiele z nich odnosiło się do zabytków.

Uzyskane w Chojnicach środki unijne przeznaczone bezpośrednio na rewitalizację (Działanie 3.3. ZPORR) odnoszą się do ponad stuletnich budynków po dawnym szpitalu oraz ich otoczenia [6]. Obiekty przeznaczono na nowe funkcje kulturalne, edukacyjne i rekreacyjne. Najważniejsza w projekcie okazała się przebudowa części „C” budynku poszpitalnego z przeznaczeniem na tzw. Wszechnicę Chojnicką z siedzibami lokalnych stowarzyszeń i dwóch bibliotek. Chociaż projekt dotyczy terenów znajdujących się poza historycznym centrum, został skoordynowany z działaniami rewitalizacyjnymi prowadzonymi w najstarszej części miasta oraz z przewidzianymi w Programie Rewitalizacji Miasta Chojnice.

Obecnie w miastach województwa pomorskiego trwają przygotowania do konkursu o przyznanie środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO). Jednym z warunków uczestnictwa jest opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji (LPR). Na podstawie informacji uzyskanych w urzędach miast na koniec czerwca 2008 r. tylko trzy średniej wielkości miasta pomorskie: Malbork, Sopot i Starogard Gdański mają programy obowiązujące do 2013 r. Lokalny Program Rewitalizacji Wejherowa istnieje, lecz jeszcze nie został uchwalony. Stare opracowania mają: Lębork, Kwidzyn, Chojnice i Rumia. Uaktualnienie swoich programów do końca 2008 r. przewidują wszystkie miasta oprócz Kwidzyna.

Jednym z czterech wyznaczonych w RPO celów szczegółowych działań jest „Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi” [5]. Ze środków finansowych RPO będą mogły skorzystać te miasta, „które pełnią rolę subregionalnych i regionalnych ośrodków rozwojowych; zaliczamy do nich miasta o liczbie mieszkańców przekraczającej 35 tysięcy” [5]. W takiej sytuacji jednoznaczne jest, że Kościerzyna i Pruszcz Gdański z powodu mniejszej liczby ludności nie będą mogły skorzystać z tych funduszy. Mimo to trwają tam aktualnie prace nad Lokalnymi Programami Rewitalizacji. Ich zakończenie planuje się jeszcze w 2008 r.

Lata 2004–2006 były bardzo krótkim okresem wprowadzającym formułę „naboru projektów rewitalizacji” [6]. W miastach było wiele potrzeb, a wyznaczony limit czasu oraz ludzi przygotowanych do pracy nad programami – zwłaszcza w samorządach małych i średnich miast – były niewystarczające. Jako skutek pośpiechu powstały programy rewitalizacji, których jakość i spójność z innymi działaniami wymaga jeszcze poprawy. Okazuje się, że niektóre z nich pisane były wyłącznie na okoliczność złożenia wniosku o dofinansowanie.

Miejmy nadzieję, że w najbliższym czasie w Polsce uda się dofinansować ze środków unijnych jeszcze więcej projektów bezpośrednio dotyczących rewitalizacji historycznych centrów miast. Jeśli rozwój średnich miast nie będzie priorytetem w regionach, a ich starania nie zostaną odpowiednio wsparte przez władze wojewódzkie i krajowe, to nastąpi zapaść, którą trudno będzie zlikwidować przez dziesiątki lat, a wyrażona wcześniej nadzieja pozostanie uludą.

New possibilities of subsidising regional development which arose after the accession of Poland to the EU instilled hopes in local self-governments. Such hopes were closely related to the Integrated Regional Operational Programme (IROP), planned for the years 2004–2006. It comprised various measures, one of which was revitalisation. We shall now take a closer look at the extent to which medium-sized towns of the Pomerania Province, those with estimated 20–50 thousand inhabitants, used the funds for spatial renewal.

In Poland, out of 178 revitalisation projects of the IROP 2004–2006 as many as 113 were commenced within cities (the remaining ones referred to the areas of 9 rural communes) [1]. Among all

the projects in question, 41 concerned cities within 20–100 thousand, which constituted 36,3%. By way of comparison: the majority, 48 projects, were realised in towns up to 20 thousand (42,5%), and 24 projects – in cities of over 100 thousand (21,2%). The contribution of the European Regional Development Fund (En. ERDF/pl. EFRR) in the group of cities with 20–100 thousand inhabitants was estimated at 36,99% of the total sum granted to all cities and equalled 131 565 617,60 PLN. Co-financing from the ERDF was the largest here and equalled 59,77% (average amount of the allocations for all cities equalled 58,10%).

The IROP directly points to revitalisation in the Sub-measure 3.3.1. "Revitalisation of urban areas" (from Priority 3. "Local Development", Measure 3.3. "Degraded urban, post-industrial, post-military sites"). According to the gathered data, 76 projects were subsidised within this Sub-measure, including 2 (!) in the Pomerania Province. One of the cities was Gdańsk, and the other was a medium-sized town – Chojnice.

Table 1

Compilation of revitalisation projects within the IROP Sub-measure 3.3.1. for the cities of Poland and the Pomerania Province [2]

	Revitalisation projects for the Old Town	Revitalisation of the city centre	Renovations, modernisations, adaptations	Cultural and educational complexes, theatres, cinemas, schools	Modernisation of public space (town square, squares, streets)	Other	Total number of projects (Sub-measure 3.3.1)
All provinces of Poland	10	5	17	8	21	15	76
The pomerania province	–	–	–	1 (Gdańsk)	–	1 (Chojnice)	2

The Pomerania Province comprises 42 cities. Amongst them there are 28 small towns with up to 20 thousand inhabitants, 10 medium-sized with 20–50 thousand inhabitants and 4 big cities – with over 50 thousand inhabitants. The medium-sized towns are: Kościerzyna (23 016 inhabitants), Pruszcz Gdański (23 986), Lębork (35 069), Kwidzyn (37 814), Malbork (38 478), Chojnice (39 716), Sopot (39 836), Rumia (44 497), Wejherowo (45 170) and Starogard Gdański (48 136)[3].

Projects subsidised within the framework of the IROP in municipalities and counties of the medium-sized towns in the Pomerania Province referred mainly (106 projects) to: modernisation of the existing roads and building new ones, setting up new technical infrastructure (sewage, waterworks system), installing information and telephone systems, and also purchasing medical equipment, organising and running educational programmes, scholarships, training sessions, courses, enhancing professional qualifications, managing human resources. In this group of towns, most of the projects were subsidised within the Measure 2.2. Equalising educational opportunities through scholarships (as many as 52) – the fewest projects – one each – were subsidised within Measure 2.4. "Vocational reorientation of the workforce affected by restructuring processes" and unfortunately within 3.3. "Degraded urban, post-industrial, post-military sites".

Table 2

Compilation of all the projects subsidised within the IROP for municipalities and counties of the medium-sized towns in the Pomerania Province [4]

Number and name of the irop measure		NUMBER OF SUBSIDISED PROJECTS IN MUNICIPALITY AND COUNTY									Total number of projects	
		Kościerzyna	Pruszcz Gdański	Lębork	Kwidzyn	Malbork	Chojnice	Sopot	Rumia	Wejherowo		Starogard Gdański
1.1.	Modernisation and development of regional transport system	1			1		1	1	1	1	2	8
1.2.	Environmental protection infrastructure	1	1									2
1.3.	Regional social infrastructure		1					1		1	1	4
1.4.	The development of tourism and culture							1		1		2
1.5.	Infrastructure of an information society	1	1	1		1		1		2		7
2.1.	Development of competencies linked to regional labour market needs and opportunities for lifelong education in the region		1	1	6	4	2	3		1	2	20
2.2.	Equalising educational opportunities through scholarships	6	3	6	6	6	6	1	3*	9**	6	52
2.4.	Vocational reorientation of the workforce affected by restructuring processes					1						1
3.1.	Rural areas		1		1	2	2				1	7
3.2.	Areas subject to restructuring	1				1	1			1		4
3.3.	Degraded urban, post-industrial, post-military sites						1					1
3.4.	Micro-enterprises	1						1				2
3.5.	Local social infrastructure		1	1							2	4
	Total number of projects	11	9	9	14	15	13	9	4	16**	14	114

* Projects jointly with Wejherowo.

** Additionally 3 projects realised jointly with Rumia.

Within the group of medium-sized Pomerania towns only 8 projects were realised, and these referred directly to buildings. As shown in the compilation below – not many of them concerned monuments.

Table 3

**Compilation of the projects directly related to buildings, which have been subsidised within the IROP
in medium-sized cities of the Pomerania Province [4]**

NUMBER AND NAME OF THE IROP MEASURE		PROJECT	BENEFICIARY	Value of the project [PLN]	Value of the grant allocated [PLN]
1.3.	Regional social infrastructure	The University Conference, Training and Education Centre in Sopot	University of Gdańsk	11 678 370,03	1 578 370,03
1.4.	The development of tourism and culture	Construction of a Multifunction Sports and Concert Hall on the order of Gdańsk and Sopot – stage I	Municipality of Sopot	340 961 749,8	32 352 837,7
		Maintaining Pomeranian heritage and opening it to the public by creating Culture Park in Wejherowo	Municipality of Wejherowo	13 098 140,05	9 506 021,86
3.2.	Areas subject to restructuring	Tradition for the Future. Kashubian Culture Centre in Kościerzyna – stage II	Municipality of Kościerzyna	2 999 148,53	1495104,93
		Restoration of cultural heritage buildings in Chojnice – Minor Basilica with surroundings	Municipality of Chojnice	4 960 708,79	3 663 461,48
3.3.	Degraded urban, post-industrial, post-military sites	Revitalisation of the degraded buildings and site of former hospital in Chojnice	Municipality of Chojnice	18 306 746,82	11 631 667,61
3.5.	Local social infrastructure	Modernisation of the "Medpharma" health clinic in Starogard Gdański	Health care institution "Medpharma" S.A	1 817 636,74	1 223 814,82
		Construction of the City Sports Hall by Middle School No 2 in Lębork	Municipality of Lębork	6 113 577,21	4 114 895,22

The EU funds acquired in Chojnice, the allocation of which is directly related to revitalisation (Measure 3.3), refer to over a hundred years old buildings of the former hospital and surroundings [6]. New cultural, educational and recreational functions were assigned to those buildings. Rebuilding of section "C" of the hospital building proved the most significant, with the aim of converting it into the seat of local associations and two libraries – the so called Wszechnica Chojnicka. Although the project refers to the site outside the historical city centre, it was coordinated with the revitalisation activities conducted in the oldest part of the city and those planned in "The revitalisation programme for Chojnice".

The cities of the Pomerania Province are currently preparing for a competition with the aim of gaining funding within the framework of the Regional Operational Programme (En. ROP/pl. RPO). One of the conditions for the participants is to prepare the Local Revitalisation Programme (En. LRP/pl. LPR). According to the information obtained from the city councils at the end of June 2008, only three medium-sized towns in the Pomerania Province have programmes binding until 2013: Malbork, Sopot and Starogard Gdański. The LRP for Wejherowo exists, but it has not been approved yet. The following cities have old studies: Lębork, Kwidzyn, Chojnice and Rumia. All of the above-mentioned cities except Kwidzyn are planning to update their programmes by the end of 2008.

One of the four detailed objectives of the activities specified in the ROP is "Enhancing investment attractiveness of cities and improving connections between them" [5]. It is said that funding within the ROP shall be available to the cities which "play the role of sub-regional and regional development centres; the cities with the number of inhabitants exceeding 35 thousand" [5]. Thus, it is explicit that Kościerzyna and Pruszcz Gdański will not be able to use the funding due a smaller number of inhabitants. Nevertheless, Local Revitalisation Programmes are currently being developed there. They are to be finished in 2008.

The period of 2004–2006 was a short time devoted to the introduction of "the revitalisation projects submission" formula [6]. There were many needs in the towns; however, the time limit and the number of people prepared to work on the programmes were insufficient, especially within local self-governments of small and medium-sized towns. This in turn led to hastily prepared revitalisation programmes which required further corrections as to their quality and cohesion with other activities. As it appeared, some of them were prepared only with a view to submitting the funding application.

Hopefully, more and more projects directly related to revitalisation of historical city centres will gain the EU funding in Poland in the nearest future. Unless the development of medium-sized towns becomes a priority within regions and their effort is properly supported by local and state authorities, a collapse may be envisaged, which will be difficult to fight over the next decades. In that case, the hope previously expressed shall remain an illusion.

Bibliografia – Bibliography

- [1] Siemiński W., Topczewska T., *Ocena programów i projektów rewitalizacyjnych realizowanych w ramach Działania 3.3. „Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojkowe” ZPORR. Wnioski na przyszłość*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Mieszkalnictwa w Warszawie, Warszawa, czerwiec 2008; prezentacja multimedialna: <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl>.
- [2] Dane Urzędu Marszałkowskiego w Gdańsku, stan na 2007, zestawienie M. Rembeza.
- [3] *Miasta w liczbach. 2005–2006*, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Warszawa 2008.
- [4] Dane Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, stan na listopad 2007, opracowanie własne.
- [5] *Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007–2013. Narodowe strategiczne ramy odniesienia 2007–2013. Polska*, Dokument przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego 2 października 2007.

- [6] Czyżewska A., Poczobut J., Skalski K., *Raport ewaluacyjny w zakresie projektów rewitalizacyjnych zrealizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004–2006 (ZPORR) w Województwie Pomorskim wraz z rekomendacjami dla Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007–2013 (RPO WP)*, zlec. Marszałka Województwa Pomorskiego współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Gdańsk, grudzień 2007, maszynopis.

- II. 1. Dawny szpital w Chojnicach po zakończeniu projektu realizowanego w ramach Działania 3.3. „Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne”. Widok od ul. Sukienników (zdz. górne) i Okrężnej (zdz. dolne)
- III. 1. Former hospital in Chojnice after revitalisation. Views from: Sukienników Street (above) and Okrężna Street (below)